İHTİYAR DENİZCİNİN EZGİSİ

Samuel Taylor Coleridge

Türkçesi
Alper Çeker

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2109
EDEBÎ ESERLER: 1063

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-723-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım 6:45, 1996
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

Orijinal Adı: *The Rime of the Ancient Mariner*

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Çeviri Editörü: Selahattin Özpalabıyıklar

Görseller: Gustave Doré, *The Rime of the Ancient Mariner / Samuel Coleridge, illustrated by Gustave Doré* , New York, Harper & Brothers, 1884

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ceyhun Durmaz

Kapak Baskısı: Vizyon Basımevi

Baskı: Vizyon Basımevi Kâğıtçılık
Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. Nu: 1/Z
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika Nu: 52098

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2024

Samuel Taylor Coleridge: (21 Ekim 1772, Ottery St. Mary-25 Temmuz 1834, Highgate) 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başını kapsayan romantik edebiyatın en güçlü şairlerindendir. Wordsworth ile ortak kitabı *Lyrical Ballads* bu dönemin başyapıtıdır. "Kubla Khan", "Christabel", "The Ancient Mariner" ve "Dejection: an Ode" en önemli yapıtlarıdır. Şair aynı zamanda ruhbilim ve ilahiyatla da ilgilenmiştir. Şiirlerinin yanı sıra, Shakespeare'in eserleri hakkında olanlar başta olmak üzere, denemeleri de çok önemlidir. Southey ve Wordsworth ile "Göl şairleri" arasında anılır.

Afyon bağımlılığı ve başarısız evliliği hayatının çile içinde geçmesine neden olmuştur. Tüm bunlara rağmen muhafazakâr bir Hıristiyan olan Coleridge, ilahiyat konularını işleyen *The Friend* adlı gazeteyi çıkarmıştır. Fırtınalı hayatını imleyen simgelerle şiirlerinde sık karşılaşırız. Afyon, hayatının önemli bir bölümünü düş dünyasında geçirmesine ve eserlerinin de yine önemli bir bölümünü bu dünyadan kotarmasına neden olmuştur.

Alper Çeker: 1972 yılında İstanbul'da doğdu. Kadıköy Anadolu Lisesini ve İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. İngilizce ve Rusçadan yaptığı çevirilerin yanında, yazarın telif eserleri de vardır.

İÇİNDEKİLER

İkinci Baskıya Ön Söz • 9
Coleridge ve Romantizm • 11
İngiliz Romantizm Kronolojisi • 15
İhtiyar Denizcinin Ezgisi • 17

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ

1990'lı yılların ortalarında, Samuel Taylor Coleridge ve William Wordworth'ün ortak kitabı olan *Lyrical Ballads* ile beni tanıştıran Adnan Özer olmuştu. Daha sonra Altıkırkbeş Yayınlarının sahibi olan Kaan Çaydamlı'ya Coleridge'in "The Rime of the Ancient Mariner" adlı şiirini çevirme teklifini götürdüm. Çevirinin olumlu tüm yönleri, editörü olan Selahattin Özpalabıyıklar'a aittir; kusurlarsa benden kaynaklanmaktadır.

Elinizdeki kitap bu şiirin Türkçedeki ilk çevirisidir. Benden sonra şiir defalarca çevrildi. Bunlardan yalnızca Şavkar Altınel'e ait olanı özgün çeviridir, diğer yayınlar ilk çeviriden intihal derecesine varan alıntılar içermektedir.

Çevirinin öyküsüne gelecek olursak, 1996 yılında "The Rime of the Ancient Mariner"ı sözlüğe sadakat göstererek çevirdiğimde kimi ifadeler şiirsel olmuyordu. Bazı İngilizce sözcüklerin de dilimizde tam karşılığı yoktu. Türkçedeki "türkü"nün hatta "şarkı"nın bile İngilizcedeki tüm karşılıklarının eksik kalacağına benzer bir durum. Örneğin "rime" sözcüğüne "ezgi" demek, Kaan Çaydamlı'nın onayından geçen, bana ait bir karşılıktı. Kaan'la bugün bile bulduğum karşılıkları paylaşır, onun kulağına nasıl geldiğini sorarım.

Şiirin son beytini "İbret almış biri olarak / Ertesi sabah uyandı." biçiminde çevirmek de Selahattin Özpalabıyıklar'ın olurunu almış bir seçimdi. Hatta üzerine çok düşündüğüm bu son iki mısraı çevirdiğimde heyecanlanmış, yanına gitmeye sabırsızlanıp Selahattin Özpalabıyıklar'a bir kulübeden telefon açmıştım (O yıllarda cep telefonu yalnızca *Atılgan* dizisinde var olan bir bilim-kurgu nesnesiydi. Avukatım yaşımı ortaya çıkardığı için dizilerden konu açmamam konusunda uyarmıştı ama ben dilimi tutamam). Selahattin'in tele-

fonda çeviriyi dinledikten sonra "Hah, şimdi olmuş," deyişi bugün gibi aklımdadır.

Birer buluş niteliğindeki bu karşılıklar ilerleyen yıllarda yayımlanan çevirilerde, benim kitabıma hiçbir atıf yapmadan kullanıldı. Çevirmenlerin kendi kitaplarına yazdıkları önsözlerde, her yerini yağmaladıkları halde benim çevirimden habersizmiş gibi davranmaları açıkçası çok saygısızcaydı.

Bir devrin geçtiğini, benim gibilerin artık bu dünyanın fazlalığı olduğunu düşündüğüm bir sırada Ötüken Neşriyat'ın genel yayın yönetmeni Göktürk Ömer Çakır bana bu çeviriyi yeniden basmayı teklif etti. Yayınevinin editörü ve değerli bir yazar olan Oğuzhan Murat Öztürk kitap üzerine yaptığı çalışmayı bilgisayarda gösterince, yeni baskının önsözünü yazmak için bir şevk geldi ve eve gidip eski defterleri karıştırmaya başladım. Her ikisine de teşekkürü borç bilirim.

Uzattığımın farkındayım, okuyucuların keyif alması dileği ile sözlerime son veriyorum.

Alper Çeker

COLERİDGE VE ROMANTİZM

'Romantik' kelimesi eski Fransızcadaki *romanz* (escrire) kelimesinden gelir. Roman kelimesi anadilde yazılmış, hayali, Orta Çağa ait olan Fransız destanlarını ifade eder. Klasisizmin karşıtlığı olan romantizm; popüler, maceracı ve biçimsizdir. Fransızca ve İngilizcede 17. yüzyılda, bir hadisedeki olay ya da ruh halini tasvir etmek için kullanılmıştır. Daha sonraları '*romantic*' kelimesi İngilizcede romana benzer, hayali, hayali şeyler düşünen, romantik tarza ait anlamlarını kazanmıştır. 18. yüzyıl sonunda ve 19. yüzyıl başlarında romantizm kesin bir forma kavuşup hayata geçmiştir.

Avrupa'nın hemen her ülkesinde romantik hareketler aristokrasinin parçalanıp orta tabakanın yükselişe geçişi ve bu ruh hali ve tutkunun ifade edilmesiyle başlar.

İngiltere'de romantik hareketin başlangıcı sayılabilecek eserler; Thomson'un *Seasons*'ı, Young'ın *Night Thoughts*'u, Gray'in *Elegies*'i ve Richardson'un romanlarıdır. Fransa'da ise pre-romantizmin merkezi Rousseau'dur. Saint-Pierre'in *Paul et Virginie*'si Orta Çağ romantizmini popüler bir tarzda yeniden uyandırmıştır. Almanya'da da Herder ve *Sturm und Drang* klasik kurallara başkaldırmıştır.

Fransız Devrimi bu duygu akışını keser gibi olduysa da Almanya'da romantik şiir yolunda kaydedilen bir dizi gelişmeye paralel olarak İngiliz romantikleri aynı dönemde (18. yy. sonu) ortaya çıktı. William Blake'in imgeci sanatının zirvesinde oturanlarsa Wordsworth ve Coleridge'di.

1800-1850 yılları arasını kapsayan romantizm dönemi, İngiliz edebiyatının yenilik üretebilen ikinci periyodudur. Bu yeniliğin bir ayağını genel olarak tüm Batı edebiyatının Puşkin'den Poe'ya uza-

Studies in Romanticism, C. 1, S. 4, Yaz 1962, s. 241–54.
William J. Long, *English Literature*, Ginn and Company, 1909.

İngiliz Romantizm Kronolojisi

18. yy. sonları ve 19. yy. başlangıcı

Tarih
1760-1820 III. George
1789-1799 Fransız Devrimi
1800-İrlanda ve Büyük Britanya'nın Birleşmeleri
1802-Avustralya'da kolonileşme
1805-Trafalgar Savaşı
1807-Köle ticaretinin kaldırılması
1808-1814 Yarımada Savaşı
1812-Birleşik Devletler'le ikinci savaş
1814-Viyana Kongreleri
1815-Waterloo Savaşı
1819-İlk Atlantik buhar gemisi
1820-IV. George
1826-İlk içkiyle mücadele derneği
1829-Katolik özgürlük ilanı
1830-IV. William
İlk demiryolu
1832-Reform ilanı
1833-Kölelerin özgürlüğü
1834-Ulusal eğitim sistemi
1837-Victoria

İhtiyar Denizcinin Ezgisi
Yedi Bölümde

Özet

Çizgi ötesine geçmiş bir Geminin Fırtınalar tarafından Güney Kutbu civarındaki soğuk ülkeye nasıl sürüklendiği; ardından rotasını Büyük Pasifik Okyanusu'nun tropik Enlemine çevirdiğinde gerçekleşen garip olaylar ve İhtiyar Denizcinin kendi Ülkesine ne halde döndüğü.[1]

[1] Özet: Önce Ekvatora açılmış bir geminin, Güney Kutbu civarındaki soğuk Ülke'ye, Fırtınalar tarafından sürüklenmesi; İhtiyar Denizcinin zalimce, misafirperverlik kurallarını hiçe sayarak, Deniz-kuşunu öldürmesi ve birçok garip Cezanın yakasını bırakmaması ve kendi Ülkesine ne halde döndüğü. [1800]

I

İhtiyar bir Denizci bu,
Ve durdurur üçünden birini:
"Uzun kır sakalın ve parıldayan gözünle
"Beni durdurman niye şimdi?

"Güveyin kapıları ardına dek açık
"Ve ben en yakın akrabayım;
"Konuklar buluştu, Şölen kuruldu,-
"Düğüne kulak verebilirsin.-"

Ama o yine de düğün davetlisini tutar-
Bir Gemi vardı, der-
"Hayır, eğer gülünecek bir öykün varsa,
"Denizci! benimle gel."

Sıska eliyle onu tutar,
Der ki, bir Gemi vardı-
"Şimdi geç buradan, seni kır sakallı Ahmak!
"Ya da Adamlarım seni götürsün."[2]

---

[2] 13-16. Sıska eliyle tutar onu,
"Bir gemi vardı" der.
"Bırak tutma beni kır sakallı serseri!"
Çok geçmeden elini bırakır.
(Şairin Notları)